Journal website : https://pse.razi.ac.ir

Razi University

Public Sector Economics Studies
Qurterly
11 PSE
Department of Economics, Faculty of Economics and Accounting, Razi University
Vol. 4, Issue 11, Spring 2025 | Online ISSN: 2821-2681

The Effect of Tax Structure on Consumption Expenditure in Iran's Economy

Mohammadkhanifard, M.[1] ‖ Falahati, A.[2] ‖ Fatahi, Sh.[3]

Type of Article: **Research**
10.22126/pse.2024.9844.1065
Received: 15 November 2023; Accepted: 15 June 2024
P.P: 29-58.

Abstract

In Iran's economy, taxes are the most important and highest source of government income from public sources in the public budget, so that about two-thirds of the government's general income from the public budget are taxes. The structure of taxes consists of five types of taxes, which are collected in the form of direct taxes and indirect taxes, and its amount is predicted and approved in the annual budget laws. In this article, based on the time series in the last 50 years from 1971-2020, the effect of each type of tax on consumption expenditure has been investigated using the dynamic model Auto-Regressive Distributed Lag (ARDL) in Iran. The results of the research indicate that in the short term, each unit change in the tax on consumption of goods and services and imports reduces the consumption expenditure by -1.38 and -2.9 units with an immediate negative effect. Also, in the short term, each unit of personal income tax will reduce consumption expenses by more than -7 units. However, income tax of legal persons and wealth tax have a positive effect on consumption in both time periods. In addition, gross domestic product and gross fixed capital formation also have a positive effect on consumption and consumer spending in the short and long term, Also, consumption has a positive effect during its first lag, but it has a negative effect in the second and third lag. In addition, it shows the ecm pattern or error correction coefficient. If in each period moving towards balance is followed by the error of 100, the imbalance error is adjusted to -/26 in the next period and tends to its equilibrium value in a spiral manner by correcting the error. Also, consumption has a positive effect from the first break.

Keywords: Tax Structure, Consumption Expenditure, ARDL, ECM.

JEL Classification: H20, H30, E21, C22.

1. Ph.D Student in Economics, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran.
   Email: mojtaba.khanifard47@yahoo.com

2. Associate Professor, Department of Economics, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran (Corresponding Author).
   Email: alifalahatii@yahoo.com

3. Professor, Department of Economics, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran.
   Email: sfattahi@razi.ac.ir

Citations: Mohammadkhanifard, M.; Falahati, A. & Fatahi, Sh. (2025). "The Effect of Tax Structure on Consumption Expenditure in Iran's Economy". *Public Sector Economics Studies*, 4 (11), 29-58.
Homepage of this Article: https://pse.razi.ac.ir/article_3105.html?lang=en

1. Introduction

Tax is one of the most important sources of government income in the annual public budget, which is collected from the society for public services provided by the government to cover public expenses such as education, health, public security, national defense, etc. In fact, tax is a part of income, wealth, sales or part of any type of tax base that is collected by the government from natural and legal persons. Taxes have income, distribution, stabilization and allocation goals. Public decision-making rules describe a set of requirements, taxes and transfers to guide the market system towards the optimum and inevitably affect other variables such as consumption expenditures. The tax structure consists of types of direct taxes, including income tax of natural persons, legal and wealth tax, and indirect tax on the sale of goods and services and imports. Consumption is one of the most important components of the gross domestic product in any country, any change in the components of the gross domestic product affects the income of households through induced consumption expenditures. In 1936, Keynes considered the consumption function as the basic element of income-expenditure to determine national income. Keynes introduced the short-term consumption function. Simon Kuznets showed in 1946 that long-run consumption is a straight line through the origin. In later theories of consumption (Dusenberry, Friedman and Ando Modigliani), consumer behavior is the result of his rational effort to maximize his utility. Consumption tax has an effect on household consumption expenses and thus reduces demand.

2. Research objectives and Methodology

The purpose of this research is to estimate and examine the effect of each component of tax on consumption expenditure during the period of 2010-2019 and seeks to answer and evaluate the hypothesis that the effect of each component of tax on consumption expenditure is positive and Meaningful? And has improved consumption? In order to estimate and analyze the short-term and long-term effects simultaneously, the specification of the model in a linear form and using the dynamic model of Auto - regression Distributed Lag Model (ARDL) is used in econometrics.

The variables used in the model include 8 variables: consumption expenditures (dependent variable), five tax variables, gross domestic product (GDP) and gross fixed capital formation (i). The variables have been checked for stationary using the augmented Dickey-Fuller test and they are all "I(1)".

3. Conclusion

In the estimation of the model, the number of Lag using the criteria of choosing the Lag, the AIC with maximum of three Lag has been selected. The results show that

Public Sector Economics Studies Qurterly 11 PSE
Volume 4, Issue 11, Spring 2025

all the variables have a meaningful effect on the dependent variable (consumption function) in the short term. Consumption expenditure has a positive and meaningful effect from its first Lag and shows that consumption is a function of the consumption of the previous period, as well as GDP and i have a positive effect and They have meaningful on the consumption function, each unit of change in GDP16/. and each unit of change in i in the first Lag 33/. and in the third Lag 65/. The unit improves the consumption function. The increase of tax on consumer goods and services (tc)) and import tax (tm) have an immediate negative effect on consumption 1.38 and 2.9, respectively.the income tax on natural persons in the third Lag has a negative effect of 7.7 units on consumption has it. Also for each unit of income tax on legal persons, the consumption expenditure increases with an immediate positive effect of 1.8 units and in the second Lag 2.2 units. There will be a significant increase in the for of each unit of wealth tax on consumption expenditure.

In the long term, with the exception of tax on the consumption of goods and services (not meaningful), the rest of the explanatory variables have a meaningful effect on consumption and consumption expenditures, so that each unit of change in GDP improves consumption expenditures and consumption by 12.6 percent. Also, each unit of gross fixed capital formation has an effect on improving consumption. Income tax and import have a negative and meaningful impact on consumption and cause a decrease in consumer spending. Income tax of legal persons has a positive effect of 2.7 units on consumption expenditure, and the effect of wealth tax is also positive. Based on the results obtained from -ECM model - errors correction model- in a zigzag manner and a long-term balance is achieved. Therefore, the correctness of the hypothesis in these two tax components is confirmed and accepted.

4. Policy suggestions

-Taxes on goods and services, which have an immediate negative effect on consumer spending in the short term, and import taxes and income of natural persons which have a negative effect on the dependent variable in both time periods, should be reduced. The basis of the research that determines its threshold will be formed.

-The income tax of legal entities and the wealth tax should be increased to the point of balance with the level of consumption and the absence of negative reactions from economic actors.

-The formation of gross fixed capital and its increase means an increase in investment and the prosperity of economic activities and business of the non-governmental sector. Therefore, governmental should provide the necessary platform for the development of the activity of this sector.

5. Ethical Considerations

5.1. Acknowledgments

In the end, the authors of this study consider it necessary to thanks and appreciation the respected reviewers of the article who have helped a lot to improve the text and also the research method.

5.2. Conflict of interest

The author declares that there is no conflict of interest while observing the publication ethics in referencing.

وب‌سایت نشریه: https://pse.razi.ac.ir
فصلنامه مطالعات اقتصاد بخش عمومی ۱۱
گروه اقتصاد دانشکدهٔ اقتصاد و حسابداری دانشگاه رازی
دورهٔ ۴، شمارهٔ ۱۱، بهار ۱۴۰۴ | شاپای الکترونیکی: ۲۸۲۱-۲۶۸۱
دانشگاه رازی
انجمن اقتصاد ایران

اثر ساختار مالیات بر مخارج مصرفی در اقتصاد ایران

مجتبی محمدخانی‌فرد[۱] | علی فلاحتی[۲] | شهرام فتاحی[۳]

نوع مقاله: **پژوهشی**
10.22126/pse.2024.9844.1065
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۲۴؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۶
صص: ۲۹-۵۸

چکیده

در اقتصاد ایران مالیات مهم‌ترین و بالاترین منبع درآمدی دولت از منابع عمومی در بودجهٔ عمومی است؛ به‌طوری که نزدیک به دوسوم درآمد عمومی دولت از بودجهٔ عمومی را مالیات‌ها تشکیل می‌دهد. ساختار مالیات‌ها پنج قسم دارد که در قالب مالیات مستقیم و غیرمستقیم جمع می‌شود. مقدار آن نیز در قوانین بودجهٔ سالیانه پیش‌بینی و مصوب می‌شود. در این مقاله بر اساس سری‌های زمانی در پنجاه سال گذشته از ۱۳۵۰-۱۳۹۹ اثر هریک از انواع مالیات بر مخارج مصرفی با استفاده از مدل پویای خودرگرسیون توزیعی با وقفه‌های گسترده در ایران بررسی شده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که در کوتاه‌مدت هر واحد تغییر در مالیات بر مصرف کالا و خدمات و واردات با تأثیر آنی منفی ۱/۳۸- و ۲/۹- واحد مخارج مصرفی را کاهش می‌دهد. همچنین در کوتاه‌مدت هر واحد مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی بیش از ۷- واحد کاهش مخارج مصرفی را خواهد داشت. علاوه بر این، مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی و واردات در بلندمدت اثر منفی نسبتاً بالایی بر مصرف دارند؛ اما مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی و مالیات بر ثروت در هر دو دورهٔ زمانی اثر مثبت بر مصرف دارند. ضمن اینکه تولید ناخالص داخلی و تشکیل سرمایهٔ ثابت ناخالص نیز در کوتاه‌مدت و بلندمدت اثر مثبت بر مصرف و مخارج مصرفی دارند. همچنین، مصرف در وقفهٔ اول خود تأثیر مثبت دارد، اما در وقفه‌های دوم و سوم تأثیر منفی دارد. علاوه بر این، الگوی ECM یا ضریب تصحیح خطا نشان می‌دهد که اگر در هر دوره رفتن به‌سوی تعادل از خطای ۱۰۰ دنبال شود، خطای عدم تعادل در دورهٔ بعد به ۰/۲۶- تعدیل می‌شود و به‌صورت زیگزاگ با تصحیح خطا به‌سمت مقدار تعادلی خود میل می‌کند.

واژه‌های کلیدی: ساختار مالیات، مخارج مصرفی، ECM، ARDL.

طبقه‌بندی JEL: C22، E21، H30، H20.

۱. دانشجوی دکتری اقتصاد، دانشکدهٔ علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.
Email: mojtaba.khanifard47@yahoo.com

۲. دانشیار، گروه اقتصاد، دانشکدهٔ علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران (نویسندهٔ مسئول).
Email: alifalahatii@yahoo.com

۳. استاد، گروه اقتصاد، دانشکدهٔ علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.
Email: sfattahi@razi.ac.ir

ارجاع به مقاله: محمدخانی‌فرد، مجتبی؛ فلاحتی، علی؛ فتاحی، شهرام. (۱۴۰۴). «اثر ساختار مالیات بر مخارج مصرفی در اقتصاد ایران». مطالعات اقتصاد بخش عمومی، ۴ (۱۱)، ۲۹-۵۸.

صفحهٔ اصلی مقاله در سامانهٔ نشریه: https://pse.razi.ac.ir/article_3105.html

۱. مقدمه

مالیات از مهم‌ترین منابع درآمدی دولت در بودجهٔ عمومی سالیانه است که برای تأمین هزینه‌های عمومی همچون آموزش، بهداشت، امنیت عمومی و دفاع ملی، در قبال خدمات عمومی ارائه‌شده، از جامعه دریافت می‌شود. به عبارت دیگر، «مالیات بخشی از درآمد، ثروت، فروش و یا بخشی از هر نوع پایهٔ مالیاتی (مالیات بر درآمد، مالیات بر مصرف و...) است که توسط دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی اخذ می‌شود و یکی از منابع دولت برای تأمین هزینه‌های عمومی است» (دادگر، ۱۳۹۷). مالیات از نظر ساختار شامل دو نوع می‌شود: مستقیم (مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی، حقوقی و مالیات بر ثروت) و غیرمستقیم (مالیات بر فروش کالا و خدمات و مالیات بر واردات).

مالیات بر مصرف تغییردهندهٔ رفتار مصرف‌کنندگان است. با افزایش مالیات بر کالا و خدمات، مالیات بر درآمد، مالیات بر واردات قیمت نسبی کالاها و خدمات مصرفی مشمول مالیات افزایش می‌یابد و موضوع اثرات جانشینی و درآمدی کالاها و خدمات برای مصرف‌کنندگان شکل می‌گیرد. بدین ترتیب نوع مالیاتی که اثر منفی بر مخارج مصرفی دارد باعث کاهش مصرف در اقتصاد ملی خواهد شد و در این چرخه با کاهش تقاضا، بنگاه‌های اقتصادی با مازاد تولید مواجه می‌شوند. ادامهٔ این وضعیت رفتار سایر متغیرهای اقتصادی را مختل می‌کند؛ اما نوع مالیاتی که اثر مثبت بر مخارج مصرفی دارد، نه‌تنها به اخلال در اقتصاد نمی‌انجامد، می‌تواند منابع مالی دولت برای اجرای عملیات مربوط به خدمات عمومی را تقویت کند. به این شکل دولت در اجرای سیاست مالی، ضمن اثرگذاری بر مخارج مصرفی، سایر متغیرهای اقتصاد کلان را نیز کنترل و تعدیل می‌کند.

هدف از این پژوهش تخمین و بررسی تأثیر هریک از اجزای مالیات (ساختار مالیات‌ها) بر مخارج مصرفی در طی دورهٔ زمانی ۱۳۵۰–۱۳۹۹ است و به‌دنبال پاسخ و سنجش این فرضیه است که آیا اثر هریک از اجزای مالیات بر مخارج مصرفی مثبت و معنادار است و باعث بهبود مصرف شده یا عکس آن عمل می‌کند. پاسخ این سؤال با به‌کارگیری الگوی خودرگرسیون توضیحی با وقفه‌های گسترده (ARDL) و تخمین مدل و بررسی و تحلیل نتایج آن به دست می‌آید. نوآوری این مقاله که آن را از سایر پژوهش‌های انجام‌شده متمایز می‌کند، علاوه بر گستردگی و بُعد زمانی و مکانی اقتصاد ایران که یک دورهٔ زمانی پنجاه‌ساله را بررسی می‌کند، در الگوی تصریح‌شده و برآورد آن است. بر این اساس، اثر هریک از اجزای مالیات مندرج در قانون بودجهٔ سالیانه را، به‌علاوهٔ اثر متغیرهای تولید ناخالص داخلی و تشکیل سرمایهٔ ثابت ناخالص بر مخارج مصرفی در اقتصاد ایران در کوتاه‌مدت و بلندمدت را همزمان به دست می‌آورد و بررسی می‌کند. به عبارتی اثر تمام مالیات‌ها و دو متغیر مهم تأثیرگذار اقتصاد کلان برای تصمیمات سیاستی را به دست می‌آورد و در دسترس سیاست‌گذاران قرار می‌دهد.

در ادامهٔ مقاله، بخش دوم به مبانی نظری، بخش سوم به ادبیات موضوع و پیشینهٔ تحقیق، بخش چهارم به روش‌شناسی پژوهش و بخش پنجم به تحلیل یافته‌ها و نتایج به‌دست‌آمده از تخمین مدل اختصاص یافته است. در بخش ششم نیز به نتیجه‌گیری و پیشنهادهای سیاستی بر اساس نتایج به‌دست‌آمده پرداخته می‌شود.

۲. مبانی نظری

از نظر کیوسنای[۱] (۱۷۵۹)، مالیات ـ حداقل از زمانی که تک‌تک مالیات‌ها در رژیم باستانی در فرانسه وضع شد ـ در نهایت توسط مالکان تأمین می‌شد و یک موضوع تحلیل اقتصادی بود. متعاقباً اسمیت[۲] (۱۷۷۶) و ریکاردو[۳] (۱۸۲۱) روشی را شناسایی کردند که در آن مالیات‌های مختلف توسط عوامل مختلف (مصرف‌کنندگان کالاهای لوکس، صاحب‌خانه‌ها و سرمایه‌داران) متحمل (تأمین) می‌شد. مسئلهٔ نرخ مالیات تبدیل به یک موضوع اصلی در تحلیل اقتصادی می‌شود (Carbonnier, 2014).

در اقتصاد ایران، مالیات مهم‌ترین و بالاترین منبع درآمدی دولت از منابع عمومی و در بودجهٔ عمومی سالیانه است. بیش از شصت درصد درآمد عمومی دولت را مالیات‌ها تشکیل می‌دهد. ساختار مالیات‌ها ترکیبی از انواع آن است: مالیات مستقیم (شامل مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی و حقوقی، مالیات بر ثروت) و مالیات غیرمستقیم (شامل مالیات بر کالاها و خدمات و واردات). مقدار مالیات در قوانین بودجهٔ سالیانه بر اساس پیش‌بینی‌های انجام‌شده مصوب می‌شود. در واقع «مالیات بخشی از درآمد، ثروت، فروش و یا بخشی از هر نوع پایهٔ مالیاتی (مالیات بر درآمد، مالیات بر مصرف و...) است که توسط دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی اخذ می‌شود. مالیات یکی از منابع دولت برای تأمین هزینه‌های عمومی همچون آموزش، بهداشت، امنیت و تأمین اجتماعی است. مالیات‌ها از هدف‌های درآمدی، توزیعی، تثبیتی و تخصیصی برخوردار است و منبع درآمد دولت برای تأمین هزینه‌های مربوطه است» (دادگر، ۱۳۹۷).

نظریهٔ مالیات عمدتاً معطوف به نظریهٔ مخارج عمومی و طبق قوانین و مقررات، به حوزه‌های عمومی مربوط است. این نظریه اغلب شامل خود نظریهٔ مالیات نیز می‌شود؛ به این معنا که قوانین تصمیم‌گیری عمومی مجموعه‌ای از الزامات، مالیات‌ها و نقل و انتقالات برای هدایت نظام بازار به‌سمت بهینه را توصیف می‌کند. قوانین تصمیم‌گیری دربارهٔ هزینه‌های عمومی نشان‌دهندهٔ نیازهای مخارج دولت بدون مشخص کردن همزمان نحوهٔ تأمین مالی آن هزینه‌هاست. هنگامی که این اتفاق افتاد، همان معیارهایی که تجزیه و تحلیل هزینه‌های عمومی را هدایت می‌کند، برای جمع‌آوری درآمدهای مالیاتی نیز اعمال می‌شود؛ به‌ویژه مالیات‌ها باید اهداف اقتصاد خرد جامعه برای کارایی تخصیص بهینه و برابری در توزیع را بهبود بخشد (Dhami & al-Nowaihi, 2007).

در بحث مخارج مصرفی، مصرف یکی از مهم‌ترین اجزای تولید ناخالص داخلی در هر کشور است. هر تغییری در اجزای تولید ناخالص داخلی از طریق مخارج مصرفی القایی درآمد خانوارها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این چارچوب عوامل زیادی در اقتصاد بر رفتار مصرف‌کننده و مخارج مصرفی خانوارها تأثیر می‌گذارد. تغییر سطح درآمد خانوارها، تورم و شوک‌های ناشی از تغییرات نرخ ارز، کسری‌های بودجه، سیاست‌های مالی و اقتصادی دولت (تغییر مخارج دولت و سیاست‌های مالیاتی) افزایش نقدینگی ناشی از سیاست‌های پولی انبساطی و...

1. Quesnay
2. Smith
3. Ricardo

هزینه‌های مصرفی برای تأمین سطح نسبی از رفاه و مصرف را افزایش می‌دهد. این عوامل رفتار مصرفی افراد و خانوارها را تغییر شکل می‌دهد و سطح مخارج مصرفی را در چارچوب روابط بازار تغییر می‌دهد.

بر اساس نظریات و تجارب تاریخی می‌توان شروع نظریهٔ مصرف به شکل علمی و تأثیربرانگیز را نظریهٔ مصرف کینز[1] دانست. در سال ۱۹۳۶ کینز تابع مصرف را به‌عنوان عنصر اساسی درآمد ـ مخارج برای تعیین درآمد ملی تلقی نمود. کینز تابع مصرف کوتاه‌مدت را معرفی نمود که در آن مخارج مصرف‌کننده با درآمد حقیقی به تصویر کشیده می‌شود و منعکس‌کنندهٔ آن است که وقتی درآمد افزایش می‌یابد، مردم تمایل دارند درصد کمتری از آن را مصرف و بیشتر پس‌انداز نمایند. همچنین حوادث بعد از جنگ نشان داد که مصرف می‌تواند تابعی از دارایی‌ها یا ثروت باشد. سیمون کوزنتس[2] در سال ۱۹۴۶ نشان داد که مصرف در بلندمدت خط مستقیمی است که از مبدأ می‌گذرد. در نظریه‌های بعدی مصرف (دوزنبری، فریدمن و آندو مودیگلیانی) رفتار مصرف‌کننده نتیجهٔ تلاش عقلایی وی برای حداکثر نمودن مطلوبیت خود از طریق تخصیص جریان درآمدی دورهٔ زندگی به یک الگوی بهینهٔ مصرف در طول زندگی محسوب می‌شود (برانسون[3]، ۱۳۹۲).

در نظریهٔ چرخهٔ عمر و فرضیهٔ درآمد دائمی (مودیگلیانی و برمبورگ[4]، ۱۹۵۴؛ آندو، مودیگلیانی و فریدمن[5]، ۱۹۵۷) مصرف‌کنندگان تخمین‌هایی را از توانایی خود برای مصرف در بلندمدت شکل می‌دهند و سپس مصرف جاری و مطلوب خود را بر روی آن تنظیم می‌کنند. بر این اساس، افراد برنامه‌ریزی می‌کنند تا هم از درآمد نیروی کار و هم از دارایی‌های مالی و غیرمالی برای مصرف مادام‌العمر خود استفاده کنند. تغییرات در قیمت دارایی‌ها و ثروت بر انتظارات مخارج آتی تأثیر می‌گذارد و به تعدیل مجدد هزینه‌های جاری نیاز می‌یابد. وقتی قیمت این دارایی‌ها تغییر می‌کند (افزایش می‌یابد)، اگرچه درآمد نیروی کار همچنان ثابت است، افزایش ثروت رخ خواهد داد. از این‌رو، افراد برنامه‌های خود را برای مصرف مادام‌العمر خود تجدیدنظر خواهند کرد. این سازوکار، کانال‌های انتقالی ایجاد می‌کند که بر مصرف کل مؤثرند (Alp & Seven, 2019). در زمینهٔ فرضیهٔ درآمد نسبی دوزنبری، مخارج صرف‌شدهٔ افراد برای مصرف با افزایش درآمد افزایش و با کاهش درآمد به نسبت کمتری افزایش می‌یابد. این‌ها مبتنی بر مدل‌های اقتصادی‌اند که در آن بازار کار کاملاً رقابتی است و بنابراین، با اشتغال کامل مشخص می‌شوند. این موضوع با رقابت در تضاد است؛ زیرا بیکاری غیرارادی مشکل اجتماعی جدی در بسیاری از کشورهاست (Aronsson & Johansson-Stenman, 2021).

ساختار مالیات بر مصرف به‌عنوان هدف‌گیری رفتار مصرف‌کننده شناخته شده است و پیامدهای مهمی برای ایجاد یک محیط نظارتی دارد که منجر به نوآوری بیشتر فناوری، رقابت اقتصادی و رفاه اجتماعی می‌شود. اتخاذ مالیات بر مصرف می‌تواند اثرات متضادی بر نوآوری داشته باشد. همان‌طور که مالیات بر مصرف قیمت محصول

1. Keynes
2. Simon Kuzent
3. Branson
4. Modigliani & Brumberg
5. Ando, Modigliani & Friedman

را افزایش می‌دهد، تقاضای مصرف‌کننده را کاهش می‌دهد؛ همچنین بخشی از بار را به شرکت‌ها منتقل می‌کند و در نتیجه جریان نقدی و سودآوری آن‌ها را کاهش می‌دهد (Conesa et al, 2020).

مالیات بر مصرف با هدف افزایش پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در جامعه وضع می‌گردد. با اعمال مالیات بر مصرف، با توجه به آنکه میل نهایی به مصرف در طبقات کم‌درآمد جامعه در مقایسه با طبقات پردرآمد بیشتر است، قشر کم‌درآمد متحمل فشار مالیاتی نسبتاً بیشتری می‌شود. این تفاوت می‌تواند ناشی از عوامل مختلفی مانند سطح توسعه‌یافتگی و ساختار نظام مالیاتی آن جوامع باشد. (فراهتی و ابونوری، ۱۳۹۷).

تغییرات مالیات بر مصرف از پیش اعلام‌شده می‌تواند فرصتی را برای بنگاه‌ها فراهم کند تا قیمت‌های خود را مجدداً تنظیم کنند. این بالقوه منجر به محرک اقتصادی می‌شود. برای این استدلال، رفتار تعیین قیمت شرکت‌ها در واکنش به افزایش مالیات مصرف ژاپن در سال ۲۰۱۴ انجام شد و شرکت‌ها هزینه‌های ایجادشده را بعد از افزایش مالیات با قیمت‌های خود پرداخت کردند و نیمی از قیمت‌های مستثنا از مالیات پس از افزایش مالیات ثابت ماندند (Conesa et al, 2020).

مالیات بر مصرف موجب اثرگذاری بر هزینه‌های مصرفی خانوار می‌شود و از این طریق تقاضا را کاهش می‌دهد. این نوع مالیات به‌خصوص در سیستم‌های مالیاتی‌ای که با معافیت‌های فراوانی همراه‌اند، بر فرایند تولید نیز اثر می‌گذارد و با افزایش قیمت کالاهای واسطه‌ای، موجب تحمیل هزینه‌های تولیدی بالاتر به بنگاه‌ها می‌شود. همین موضوع می‌تواند خود را در کاهش تولید نشان دهد. این موضوع که در چنین حالتی اثر کدام‌یک از انواع مالیات بر درآمد سرمایه یا مالیات مصرفی بر تولید بیشتر است قابل توجه خواهد بود (ناذر و همکاران، ۱۴۰۱).

از نگاهی دیگر، اقتصاددانان طرفدار تقاضا و در رأس آن‌ها کینز، عدم تعادل در اقتصاد را در نابرابری عرضه و تقاضای کل می‌بینند. از این دیدگاه، علت رکود اقتصادی کمبود تقاضای کل (ناشی از کاهش مصرف) است. از نظر کینز و اقتصاددانان پیرو او، دولت برای از بین بردن رکود اقتصادی باید سیاستی اتخاذ کند که در نتیجهٔ آن تقاضای کل افزایش یابد؛ بنابراین، در چنین وضعیتی از سیاست‌های مالی انبساطی مانند کاهش مالیات‌ها یا افزایش مخارج دولت یا افزایش همزمان مخارج و مالیات‌ها به میزان مساوی حمایت می‌کنند. از این‌رو، در الگوی کینز، مالیات‌ها می‌توانند به‌عنوان عاملی برای ایجاد تعادل در اقتصاد کلان از طریق مدیریت تقاضا، نقش قابل توجهی ایفا کنند. کینز نقش مالیات را فقط درخصوص تغییرات مصرف و در نتیجه تأثیر بر تقاضای کل بررسی می‌کند (مکیان و همکاران، ۱۳۹۸).

۳. پیشینهٔ پژوهش

۳-۱. مطالعات داخلی

اشرفی‌پور (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به بررسی آثار مخارج دولت، مالیات‌ها و پرداخت‌های انتقالی به‌عنوان متغیرهای سیاست مالی بر مصرف بخش خصوصی پرداخته است. وی با استفاده از تکنیک‌های سری زمانی و داده‌های

آماری سال‌های ۱۳۵۴ تا ۱۳۸۸، تأثیر این متغیرها را در اقتصاد ایران تحلیل کرده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که متغیرهای تولید واقعی، میزان مخارج دولت، افزایش حجم نقدینگی و پرداخت‌های انتقالی دولت تأثیری مثبت بر مصرف بخش خصوصی دارند؛ در حالی که متغیر مالیات بر درآمد اشخاص، اثر منفی بر این شاخص دارد. همچنین ضرایب متغیرها نشان‌دهندۀ میزان تأثیرگذاری هریک بر مصرف بخش خصوصی در اقتصاد ایران به ترتیب زیر هستند: تولید واقعی، مخارج دولت، حجم نقدینگی حقیقی، پرداخت‌های انتقالی مستقیم دولت و مالیات بر درآمد اشخاص.

انصاری‌نسب و تراب (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی آثار کوتاه‌مدت و بلندمدت مالیات بر مصرف و مالیات بر درآمد بر مصرف بخش خصوصی در اقتصاد ایران»، به تحلیل تأثیر دو نوع مالیات (مالیات بر مصرف و مالیات بر درآمد) بر مصرف بخش خصوصی طی دوره‌ی ۱۳۵۸ تا ۱۳۹۲ پرداخته‌اند. نتایج حاصل از الگوی خودرگرسیونی با وقفه‌های توزیعی و تابع تجزیۀ واریانس نشان می‌دهد که تأثیر مالیات بر درآمد بر مصرف بخش خصوصی تقریباً دو برابر مالیات بر مصرف است؛ به‌طوری که ضریب بلندمدت متغیر مالیات بر درآمد معادل ۰,۲۴۹ و ضریب مالیات بر مصرف برابر با ۰,۱۱۶ به دست آمده است. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود دولت برای افزایش درآمدهای مالیاتی، بیشتر بر مالیات بر مصرف که اثر منفی کمتری بر مصرف بخش خصوصی دارد تکیه کند. همچنین، در صورتی که افزایش مالیات بر درآمد مدنظر باشد، لازم است آثار منفی آن بر مصرف بخش خصوصی در نظر گرفته شده و سیاست‌های تکمیلی مناسبی در این زمینه اتخاذ شود.

ایزدخواستی و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان «اثرات جایگزینی مالیات بر مصرف به مالیات تورمی با اثرات جانبی و فراغت در اقتصاد ایران» به بررسی خالص اثرات این جایگزینی بر تخصیص منابع و رفاه اقتصادی می‌پردازند. نتایج نشان می‌دهد که این اثرات به‌شدت به عوامل جانبی تولید وابسته است. بر اساس یافته‌های پژوهش، در شرایطی که عرضۀ نیروی کار کشش‌پذیر باشد، افزایش مالیات تورمی موجب کاهش فراغت می‌شود؛ اما در عین حال سطح مصرف واقعی، سرمایه و تولید را افزایش می‌دهد. همچنین، این تغییر جهت مالیاتی دو اثر متضاد بر سطح مانده‌های پولی بر جای می‌گذارد.

صارم و مرزبان (۱۳۹۴) در پژوهشی به مقایسۀ زیان رفاهی ناشی از مالیات حق‌الضرب و مالیات بر مصرف پرداخته‌اند. مالیات حق‌الضرب در قالب چاپ پول بیشتر و انتقال قدرت خرید از مردم به دولت تعریف می‌شود و مالیات بر مصرف نیز از طریق افزایش سطح مخارج، منجر به کاهش رفاه اقتصادی می‌گردد. در این مطالعه، با استفاده از یک الگوی رشد درون‌زا، ساختاری برای مقایسه و ارزیابی اثرات رفاهی این دو سیاست مالیاتی طراحی شده است. معیارهای مورد استفاده در تحلیل، شامل تغییرات در مصرف بخش خصوصی و زمان استراحت است. بر اساس داده‌های سری زمانی فصلی دورۀ ۱۳۶۹ تا ۱۳۹۰، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که در بلندمدت، مالیات حق‌الضرب در مقایسه با مالیات بر مصرف، منجر به کاهش بیشتری در مصرف و رفاه اقتصادی می‌شود. همچنین، شبیه‌سازی الگو حاکی از آن است که مالیات حق‌الضرب نوسانات بیشتری در متغیرها ایجاد کرده و تغییرات رفاهی بیشتری به همراه دارد.

مولایی و عدی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی شوک‌های موقت و دائمی درآمد بر مصرف خانوار در ایران با استفاده از روش بلانچارد-کوا»، با بهره‌گیری از مدل خودتوضیح برداری ساختاری، به تحلیل اثر این دو نوع تکانه (شوک‌های موقت و دائمی درآمد) طی سال‌های ۱۳۵۳ تا ۱۳۹۳ پرداخته‌اند. نتایج حاصل از تخمین مدل، فرضیهٔ درآمد دائمی را تأیید می‌کند؛ بر اساس این فرضیه، در دورهٔ مورد بررسی، مصرف خانوار تقریباً به‌طور کامل توسط شوک‌های دائمی درآمد توضیح داده می‌شود، در حالی که نسبت به شوک‌های موقت، واکنش قابل توجهی از خود نشان نمی‌دهد.

راغفر و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی اثرات سیاست‌های مالیاتی بر رفاه مصرف‌کننده در قالب الگوی تعادل عمومی نسل‌های هم‌پوشان»، با بهره‌گیری از یک مدل تعادل عمومی نسل‌های هم‌پوش ۵۵ دوره‌ای اوئر باخ- کوتلیکوف، به شبیه‌سازی سیاست‌های مالیاتی و محاسبهٔ اثرات رفاهی ناشی از اصلاحات مالیاتی بر نسل‌های فعلی و آینده در اقتصاد ایران پرداخته‌اند. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که تغییر پایهٔ مالیاتی از مالیات بر درآمد سرمایه به مالیات بر مصرف، رفاه افراد را به میزان ۶٫۲٪ افزایش می‌دهد. همچنین، انتقال پایهٔ مالیاتی از مالیات بر درآمد نیروی کار به مالیات بر مصرف، با افزایش رفاه به میزان ۱۰٪ همراه است.

ایزدخواستی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل اثرات اصلاح سیاست مالیاتی بر متغیرهای کلان اقتصادی در ایران»، با رویکرد مالیهٔ عمومی و با استفاده از الگوی تعادل عمومی پویا با محدودیت خرید پیشاپیش نقد (CIA) بر مصرف و سرمایه‌گذاری، به بررسی تأثیر اصلاح نرخ‌های مالیات تورمی و مالیات بر مصرف در طول مسیر رشد تعادلی می‌پردازد. سپس، با مقداردهی پارامترهای مدل در وضعیت یکنواخت، تحلیل حساسیت متغیرها نسبت به اصلاح نرخ‌های مالیات تورمی و مالیات بر مصرف در قالب برنامه‌های اصلاحی مختلف انجام می‌شود. نتایج حاصل از کالیبره‌سازی و تحلیل حساسیت الگو نشان می‌دهد که در سناریوهای مختلفِ کاهش نرخ مالیات تورمی و افزایش نرخ مالیات بر مصرف، همراه با کاهش اندازهٔ دولت و محدودیت نقدینگی، سرمایه‌گذاری افزایش یافته و در نتیجه ذخیرهٔ سرمایهٔ سرانه، تولید سرانه، مصرف سرانه، مانده‌های واقعی پول سرانه و سطح رفاه در وضعیت یکنواخت، افزایش یافته است.

اکبرزاده و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی (شرکت‌ها) بر سطح هزینهٔ خانوارهای شهری و روستایی با استفاده از تحلیل داده–ستانده»، به بررسی تأثیر مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی (شرکت‌ها) بر هزینهٔ دهک‌های مختلف خانوارهای شهری و روستایی می‌پردازند. در این مطالعه، از جدول داده- ستاندهٔ سال ۱۳۸۹ و آمار هزینه-درآمد خانوارهای شهری و روستایی در سال ۱۳۹۵ استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که هرگونه افزایش یا کاهش در مالیات بر اشخاص حقوقی، به‌دلیل انعکاس در قیمت محصولات، به‌طور مستقیم به مصرف‌کننده منتقل می‌شود و به این ترتیب، اصابت مالیاتی شکل متفاوتی به خود می‌گیرد. در این میان، افزایش مالیات منجر به تحمیل هزینهٔ بیشتری به خانوارهای کم‌درآمد می‌شود که در نهایت، به شکاف طبقاتی و بروز نارضایتی‌های اجتماعی منجر خواهد شد.

سپهردوست و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر مالیات بر معادلات ساختاری بخش تقاضای اقتصاد کلان ایران با استفاده از رویکرد بیزین»، با بهره‌گیری از مدل پایه‌ای کلاین، به بررسی ساختار تقاضای اقتصاد ایران طی سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۵ پرداخته‌اند. در این پژوهش، برای کدنویسی و تخمین مدل بیزین، از بستۀ نرم‌افزاری RJAGS استفاده شده است. یافته‌های مطالعه نشان می‌دهد که افزایش مخارج کل دولت به میزان ۱۰۰۰ میلیارد ریال، موجب افزایش مصرف به میزان حدود ۲۹۰ میلیارد ریال می‌شود.

حسن‌زادۀ جزدانی (۱۳۹۹) در چارچوب یک مدل تعادل عمومی پویای تصادفی برای اقتصاد باز و مبتنی بر آموزه‌های اقتصاد نیوکینزی، به بررسی تأثیر تکانه‌های مالیاتی بر مصرف کالاهای مصرفی داخلی و وارداتی، مالیات بر درآمد نیروی کار و مالیات شرکت‌ها بر متغیرهای تولید ناخالص داخلی و تورم در اقتصاد ایران پرداخته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که پایه‌های مالیاتی مذکور، اگرچه اثراتی کوچک اما معنادار بر تولید ناخالص داخلی و تورم دارند. در این میان، مالیات بر واردات بیشترین تأثیر را بر تغییرات تولید ناخالص داخلی و تورم داشته است. در مقابل، مالیات بر مصرف کالاهای تولید داخل کمترین اثر را بر تغییرات تولید ناخالص داخلی، و مالیات بر درآمد نیروی کار کمترین تأثیر را بر تغییرات تورم داشته‌اند.

موسوی و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «اصلاح نظام مالیاتی و پویایی‌های متغیرهای کلان اقتصاد ایران»، به بررسی اثرات سیاست افزایش نرخ مالیات بر مصرف و کاهش نرخ مالیات بر درآمد بر برخی متغیرهای کلان اقتصاد ایران با استفاده از الگوی تعادل عمومی پویای تصادفی (DSGE) پرداخته‌اند. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که این سیاست در کوتاه‌مدت و میان‌مدت تأثیرات مثبتی بر تولید ناخالص داخلی، سرمایه‌گذاری، اشتغال و بودجه دولت دارد. هرچند مصرف در کوتاه‌مدت روندی نزولی داشته و نسبت به پیش از اجرای سیاست کاهش می‌یابد، اما به‌سرعت به سطح قبلی بازمی‌گردد و در میان‌مدت به سطحی بالاتر افزایش پیدا می‌کند.

سالم و غلامی (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با استفاده از شبیه‌سازی داده‌های خرد در ایران، به بررسی نرخ بهینۀ مالیات بر مصرف کالاهای آسیب‌رسان به سلامت می‌پردازند؛ به‌گونه‌ای که ضمن افزایش درآمدهای مالیاتی، کمترین آثار اختلال‌زا بر رفاه خانوارها را در پی داشته باشد. برای این منظور، تقاضای این کالاها با استفاده از سیستم تقاضای تقریباً ایده‌آل درجۀ دوم و به روش رگرسیون به‌ظاهر نامرتبط غیرخطی، بر پایۀ داده‌های سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ برآورد و کشش‌های قیمتی آن‌ها محاسبه شده است. بر اساس یافته‌های مطالعه و با توجه به سادگی اجرایی و عملیاتی نرخ‌های مالیاتی یکنواخت در میان گروه‌های کالایی مختلف، پیشنهاد می‌شود که نرخ مالیاتی ۳۱ درصد (شامل مالیات بر ارزش‌افزوده و عوارض موضوع مادۀ ۴۸ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مصوب ۱۳۹۳) بر تمام این گروه‌های کالایی اعمال شود. در این صورت، متوسط کاهش رفاه هر خانوار حدود ۲۳۱۰ هزار ریال خواهد بود و درآمد مالیاتی معادل ۶۸،۵۹۵ میلیارد ریال (بر پایۀ اطلاعات سال ۱۳۹۸) به دست خواهد آمد؛ رقمی که بیش از چهار برابر عملکرد قانون بودجه در همان سال است.

فخرحسینی و کاویانی (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر نرخ‌های مالیاتی در برخی متغیرهای اقتصادی در چارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی»، یک مدل رشد نئوکلاسیک با شوک‌های مختلف مالیاتی برای تحلیل رابطهٔ بین نرخ‌های مالیاتی و برخی متغیرهای کلان طراحی کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که کاهش نرخ‌های مالیات بر درآمد اشخاص و درآمد شرکت‌ها موجب کاهش قیمت سهام و افزایش مصرف، تولید و تقاضای نیروی کار خواهد شد. همچنین افزایش نرخ مالیات بر مصرف موجب افزایش قیمت سهام و کاهش مصرف، تولید، نیروی کار و بدهی خواهد شد.

۳-۲. مطالعات خارجی

اروسا و گروایس[1] (۲۰۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «مالیات بهینه در اقتصادهای چرخهٔ زندگی»، با بهره‌گیری از یک مدل استاندارد رشد چرخهٔ زندگی، به بررسی ساختار بهینهٔ مالیات در طول عمر افراد می‌پردازند. در این مدل، افراد در هر دوره از زندگی خود بین کار و اوقات فراغت دست به انتخاب می‌زنند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در چارچوب یک مدل چرخهٔ زندگی، برنامهٔ بهینهٔ مصرف–کار افراد به‌طور کلی ثابت نیست و یک دولت بهینه‌ساز، تقریباً همواره بر کالاهای مصرفی و درآمد نیروی کار، در طول عمر فرد با نرخ‌های متفاوتی مالیات وضع می‌کند. یکی از راه‌های دستیابی به این هدف، وضع مالیات‌هایی است که بر اساس سن، بر درآمد سرمایه و نیروی کار اعمال شوند. اما اگر امکان تعیین نرخ‌های مالیاتی مشروط به سن وجود نداشته باشد، اعمال مالیات بر درآمد سرمایه نیز می‌تواند در راستای بهینه‌سازی مالیاتی مؤثر باشد؛ زیرا می‌تواند (اگرچه به‌طور ناقص) تغییرات مصرف و مالیات بر درآمد نیروی کار را در طول زمان منعکس کند.

بلومکین[2] و همکاران (۲۰۱۲) در مقاله‌ای با عنوان «آیا مالیات بر مصرف و درآمد از حیث تأثیرگذاری برابرند؟» یک الگوی آزمایشی طراحی کرده‌اند که در آن افراد بین کار و اوقات فراغت تصمیم‌گیری واقعی انجام می‌دهند و درآمد حاصل از کار خود را صرف کالاهای واقعی می‌کنند. در این پژوهش، از این مؤلفه برای بررسی این پرسش استفاده شده است که آیا مالیات بر درآمد نیروی کار و مالیات بر مصرف معادل آن، منجر به تخصیص مشابهی از کار و اوقات فراغت می‌شود یا خیر. به‌رغم کنترل متغیرهایی مانند توانایی کاری آزمون‌شوندگان، ترجیحات ذاتی نسبت به کار و فراغت و همچنین جلوگیری از امکان پس‌انداز، نتایج نشان می‌دهد که آزمون‌شوندگان در مواجهه با مالیات بر درآمد، به‌طور معناداری عرضهٔ نیروی کار خود را بیش از حالت مواجهه با مالیات بر مصرف کاهش می‌دهند.

کایا و شن[3] (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «مالیات و هزینه‌های مصرف خصوصی»، به تحلیل تجربی اثرات کوتاه‌مدت و بلندمدت شوک‌های مالیاتی بر مخارج مصرف خصوصی در ترکیه پرداخته‌اند. در این مطالعه، ابتدا مخارج مصرف خصوصی به چهار زیرمجموعهٔ اصلی شامل غذا، آموزش، حمل‌ونقل و سایر موارد تقسیم شده و

1. Erosa & Gervais
2. Blumkin
3. Kaya & Şen

سپس از یک مدل خودرگرسیون برداری ساختاری (SVAR) استفاده شده است که با داده‌های فصلی برای دورۀ پس از سال ۲۰۰۳ کالیبره شده است. به‌طور خاص، یافته‌های تجربی نشان می‌دهد که اثرات شوک‌های مالیاتی بر اجزای مخارج مصرف خصوصی در کوتاه‌مدت و بلندمدت متفاوت است. در کوتاه‌مدت، تمامی انواع مالیات‌ها تأثیر قابل توجهی بر مؤلفه‌های مختلف مخارج مصرف خصوصی دارند؛ در حالی که در بلندمدت، تنها مالیات بر ارزش‌افزوده و مالیات بر درآمد شخصی تأثیرگذارند. به‌طور خلاصه، نتایج پژوهش حاکی از آن است که اثر شوک‌های مالیاتی بر مخارج مصرف خصوصی، بسته به نوع مالیات، اجزای مخارج و طول دوره، متفاوت است.

آلوز و آفونسو[1] (۲۰۱۹) در مقاله‌ای با عنوان «ساختار مالیات‌ها بر نابرابری مصرف و درآمد»، به بررسی رابطۀ بین اقلام مختلف مالیاتی و سطوح نابرابری مصرف و درآمد در کشورهای عضو OECD طی سال‌های ۱۹۸۰ تا ۲۰۱۵ پرداخته‌اند. این پژوهش با استفاده از تکنیک داده‌های تابلویی، مقادیر آستانه‌ای برای نسبت برخی پایه‌های مالیاتی به تولید ناخالص داخلی (GDP) را استخراج کرده است. نتایج نشان می‌دهد که سهم تأمین اجتماعی در بازه‌ای بین ۹,۵۰ تا ۱۱,۸۰ درصد از تولید ناخالص داخلی، برای تثبیت مصرف در بلندمدت مناسب است. همچنین، برای کاهش نابرابری درآمد، سهمی برابر با ۱۵,۵۱ درصد از تأمین اجتماعی نسبت به تولید ناخالص داخلی مشاهده می‌شود. با این حال، یافته‌ها نشان می‌دهد که در کوتاه‌مدت و بلندمدت، حمایت از مالیات‌های بالاتر بر شرکت‌ها برحسب تولید ناخالص داخلی، ممکن است مصرف کل را مختل کند.

انگوین و خیو[2] (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «آیا مالیات بر ثروت جهانی نابرابری را کاهش می‌دهد؟»، اثرات مالیات بر ثروت را بر روی مصرف و نابرابری ثروت در یک مدل استاندارد اقتصاد باز کوچک با ناهمگونی درآمد نیروی کار بررسی کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که اگر رشد مصرف از رشد تولید بیشتر باشد، نابرابری مصرف و نابرابری ثروت در بلندمدت همگرا می‌شوند. در چنین شرایطی، مالیات بر ثروت می‌تواند نابرابری بلندمدت را تحت دو شرط کاهش دهد: نخست، تفاوت مثبت بین نرخ بازده ثروت و نرخ رشد است؛ دوم، نرخ مالیات کمتر از سقف مشخصی باشد که تفاوت بین نرخ بازده ثروت و نرخ رشد را افزایش می‌دهد، اما در ناهمگونی درآمد نیروی کار کاهش می‌یابد.

کانیسا[3] و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان «پیامدهای تغییر به مالیات بر مصرف» به تحلیل اثرات جایگزینی مالیات بر درآمد با مالیات بر مصرف در ایالات متحده پرداخته‌اند. این پژوهش امکان افزایش مالیات بر مصرف را از طریق نرخ‌های متفاوت مالیات برای کالاهای اساسی و غیراساسی در نظر گرفته است. سیستم مالیات بر مصرف که رفاه کل را به حداکثر می‌رساند یارانه‌ای ۴ درصدی برای کالاهای اساسی و مالیاتی ۶۸درصدی برای کالاهای غیراساسی است. نتیجۀ این طرح مالیاتی با افزایشی اندک در نابرابری، افزایش ۱۰درصدی رفاه در بلندمدت است؛ هرچند، معیار مالیات بر درآمد تصاعدی و مالیات بر مصرف ملایم رفاه بالاتری را در کل در حالت ثابت فراهم می‌کند.

1. Alves & Afonso
2. Nguyen & Khieu
3. Conesa

کوردیلیا[1] و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش «پیامدهای مالیات غیرمستقیم در نیجریه»، آثار مالیات‌های غیرمستقیم شامل مالیات بر ارزش‌افزوده (VAT) و عوارض گمرکی (CED) را بر مصرف بررسی کرده‌اند. این تحقیق با استفاده از روش‌هایی چون تحلیل روند، آزمون علیت گرنجر زوجی و حداقل مربعات، داده‌های سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۹ را تحلیل کرده است. نتایج حاکی از آن است که مالیات بر ارزش‌افزوده تأثیری مثبت ولی ناچیز بر مصرف دارد، در حالی که عوارض گمرکی نتوانسته مصرف کالاهای غیرقانونی را ـ که عمداً برای جلوگیری از مصرف آن‌ها مالیات تعلق می‌گیرد ـ کاهش دهد. پیشنهاد پژوهش این است که برای حمایت از مصرف‌کننده، قیمت کالاها و خدمات اساسی کاهش یابد تا مصرف‌کنندگان بتوانند حمایت خود را افزایش دهند. همچنین، محصولات مضر باید به‌طور کامل ممنوع شوند.

بوسی[2] (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان «عدم تقارن در پاسخ تولید ناخالص داخلی به شوک‌های مالیاتی قبل و بعد از سال ۱۹۸۰»، نشان می‌دهد که تولید ناخالص داخلی در دورهٔ پیش از ۱۹۸۰ نسبت به شوک‌های مالیاتی واکنش شدیدتری نشان می‌داده است. این تفاوت عمدتاً به دو عامل نسبت داده می‌شود: نخست، حساسیت بیشتر اثر شوک‌های مالیاتی بر تولید به وضعیت اقتصاد قبل از سال ۱۹۸۰ که حدود نیمی از تفاوت بین دوره‌ها را توضیح می‌دهد؛ دوم، اثر غیرمستقیم شوک‌های مالیاتی بر مصرف قبل از سال ۱۹۸۰ که کل درآمد شخصی و مصرف کالاهای غیر بادوام را کاهش می‌دهد. پس از ۱۹۸۰، شوک‌های مالیاتی مستقیماً بر مالیات پرداختی افراد اثر می‌گذارند که به نوبهٔ خود بر درآمد قابل تصرف و پس‌انداز تأثیرگذار است. این نتایج فرضیهٔ رومر و رومر (۲۰۱۰) را تأیید می‌کند که بر اساس آن، خانوارها به احتمال زیاد به‌آرامی مصرف می‌کنند. با این حال، مصرف خانوارها پس از سال ۱۹۸۰ در واکنش به تغییر بار مالیات مستقیم آن‌ها، آن‌طور که رومر و رومر بیان می‌کنند، ملایم نیست؛ زیرا آن‌ها دسترسی بیشتری به خدمات مالی دارند.

در پژوهش‌های پیشین، معمولاً اثر یک یا چند جزء از مالیات یا زیرمجموعه‌ای از اجزای اصلی ساختار مالیات بر مصرف یا مخارج مصرفی، در جامعهٔ آماری و دورهٔ زمانی محدودتر بررسی شده است؛ اما در این پژوهش، اثر مستقل هریک از اجزای ساختار مالیات‌ها بر مخارج مصرفی در اقتصاد ایران، همراه با بررسی دو متغیر مهم اقتصاد کلان شامل تولید ناخالص داخلی (GDP) و تشکیل سرمایهٔ ثابت ناخالص (I)، به صورت همزمان و در بازهٔ زمانی پنجاه‌ساله، در کوتاه‌مدت و بلندمدت تحلیل شده است. نتایج آزمون‌ها و تحلیل ثبات ساختاری نشان‌دهندهٔ صحت تصریح مدل و استحکام یافته‌های پژوهش است.

٤. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با هدف بررسی و برآورد اثر ساختار مالیات‌ها بر مخارج مصرفی خانوارها در دورهٔ زمانی ۱۳۵۰ تا ۱۳۹۹ انجام شده است. به‌منظور استنتاج و تحلیل اثرات کوتاه‌مدت و بلندمدت، از مدل پویای خودرگرسیون

1. Cordelia
2. Bossie

توضیحی با وقفه‌های گسترده در اقتصادسنجی استفاده می‌شود. متغیرهای مورد استفاده در الگو شامل هشت متغیر است که به ترتیب عبارت‌اند از: مصرف (متغیر وابسته)، پنج متغیر مالیات (مستقیم: مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی، مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی و مالیات بر ثروت؛ غیرمستقیم: مالیات بر فروش کالا و خدمات و مالیات بر واردات)، متغیر تولید ناخالص داخلی (GDP) و تشکیل سرمایهٔ ثابت ناخالص (I). دو مورد اخیر به‌دلیل نقشی که در ایجاد درآمد و هزینه‌های مصرفی خانوارها دارند وارد مدل شده‌اند.

داده‌های متغیر مصرف، تولید ناخالص داخلی و تشکیل سرمایهٔ ثابت ناخالص از سایت بانک مرکزی و داده‌های مالیات‌ها از سامانهٔ سازمان امور مالیاتی کشور استخراج شده است. علاوه بر این، مالیات‌ها و سایر داده‌های موجود به قیمت جاری، بر اساس الگو و روش موجود در سامانهٔ بانک مرکزی به قیمت پایهٔ سال ۹۰ محاسبه و تبدیل شده‌اند.

اثر ساختار مالیات بر مخارج مصرفی خانوارها بر اساس سری زمانی پنجاه سال گذشتهٔ اقتصاد ایران است؛ لذا نیازمند تصریح یک الگوی پویاست که در آن متغیرها با وقفه حضور داشته باشند تا روابط متقابل کوتاه‌مدت بین متغیرها در آن دیده شود و بتوان با برآورد آن به رابطه‌ای بلندمدت دست یافت. الگوی پویای مدنظر برای این هدف ARDL[1] است. این الگو خودرگرسیون توزیعی با وقفه‌های گسترده است که در اقتصادسنجی به مدل‌های پویا شناخته می‌شود و با ترکیب دو مدل AR(1) و DL به‌صورت ذیل نشان داده می‌شود. مدل DL وقفه‌های توزیعی است که تغییرات y در زمان حال را وابسته به تغییر x (متغیر توضیحی) در زمان حال و گذشته نشان می‌دهد. AR(1) فرایند الگوی خودتوضیح مرتبهٔ اول یک الگوی سری زمانی یک‌متغیره است که رفتار یک متغیر را بر اساس مقادیر گذشتهٔ خود آن متغیر توضیح می‌دهد (نوفرستی، ۱۴۰۰).

٤-۱. مانایی متغیرها

مسئله‌ای که در متغیرهای اقتصادی و عمدتاً سری‌های زمانی در سطح کلان مطرح می‌شود ناپایایی این متغیرهاست. در چنین حالتی، از الگویی که تصریح و برآورد می‌شود ممکن است یک رگرسیون کاذب به وجود بیاید و قابل اتکا نباشد. بنابراین، لازم است قبل از تصریح و برآورد مدل، آزمون پایایی متغیرها بررسی شود. معمولاً برای آزمون ریشهٔ واحد یا پایایی متغیرها از آزمون دیکی–فولر و دیکی–فولر تعمیم‌یافته[2] استفاده می‌شود. آزمون دیکی–فولر آزمونی یک‌دامنه‌ای است و مبتنی بر این فرض که سری زمانی از یک فرایند AR(1) پیروی می‌کند؛ اما اگر سری زمانی فرایند خودرگرسیون از مرتبهٔ P داشته باشد، جملات خطا دچار خودهمبستگی می‌شوند و رابطهٔ برآوردشده صحیح نخواهد بود. در این صورت، از الگوی تعمیم‌یافتهٔ آزمون مذکور استفاده می‌شود؛ به این صورت که جملات با وقفهٔ متغیر وابسته تا آن اندازه به الگو اضافه می‌شود که جملهٔ اخلال خودهمبستگی نداشته باشد (نوفرستی، ۱۴۰۰). در جدول ۱ تا ۳، آزمون پایایی متغیرهای مدل آمده است. در جدول ۱ بر اساس آزمون انجام‌شده نتایج ایستایی متغیرها نشان داده شده که هیچ‌کدام در سطح مانا نیستند.

1. Auto-Regressive Distributed Lag
2. Augmented Dickey-Fuller Test

دیگر متغیرها در این الگو تماماً I(1) هستند (جدول ۲)؛ بدین معنا که با یک بار تفاضل‌گیری مانا می‌شوند. با اتکا به نتایج آزمون پایایی متغیرها، به تصریح و برآورد الگو می‌پردازیم.

جدول ۱. نتایج ایستایی متغیرها

متغیر	P-value	t-statistic (ADF)	I (0)	level -1%
C	0.7544	-0.976493	نامانا	-
GDP	0.9600	0.069952	نامانا	-
I	0.3414	-1.874066	نامانا	-
TI	0.8866	-0.477543	نامانا	-
TPL	0.2620	-2.058359	نامانا	-
TW	0.8238	-1.477256	نامانا	-
TC	0.7908	-0.865496	نامانا	-
TM	0.1944	-2.242847	نامانا	-

(منبع: یافته‌های پژوهش)

جدول ۲. نتایج آزمون مانایی متغیرها با یک مرتبه تفاضل‌گیری

متغیر	احتمال	t-statistic (ADF)	I (1)	level -1%
C	0.0001	-5.197345	مانا	-3.574446
GDP	0.0001	-5.057335	مانا	-3.577723
I	0.0000	5.640955	مانا	-3.574446
TI	0.0000	-5.621682	مانا	-3.577723
TPL	0.0000	-7.544726	مانا	-3.574446
TW	0.0074	-3.688427	مانا	-3.574446
TC	0.0000	-6.153752	مانا	-3.574446
TM	0.0002	-4.996826	مانا	-3.584743

(منبع: یافته‌های پژوهش)

٤-٢. الگوی تحقیق

در حالت کلی، یک الگوی توزیع وقفه‌ای خودرگرسیون که k متغیر توضیح‌دهنده دارد، با p وقفه برای متغیر وابستهٔ y و r وقفه برای متغیر توضیح‌دهندهٔ x_i، $i = 1,2,\dots$ k یعنی الگوی $ARDL(p,r,k)$ به‌صورت زیر نوشته می‌شود (نوفرستی، ۱۴۰۰):

$$y_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^{P} \alpha_i y_{t-i} + \sum_{i=1}^{k} \sum_{j=0}^{k} \beta_{ij} x_{i,t-j} + e_t \quad (۱)$$

مدل و تابع مصرف در این پژوهش به شرح ذیل تصریح و تخمین زده می‌شود.

$$C = \alpha_0 + \sum_{i=1}^{P} \alpha_i c_{t-i} + \sum_{i=1}^{k} \sum_{j=0}^{r_i} \beta_{ij} x_{i,t-j} + D_i + e_t \quad (۲)$$

که متغیرهای آن عبارت است از: C متغیر وابستهٔ مخارج مصرفی و X_i متغیرهای توضیحی مدل که خود شامل هفت متغیر است: GDP تولید ناخالص داخلی؛ i تشکیل سرمایهٔ ثابت ناخالص؛ ti مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی؛ tpl مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی؛ tw مالیات بر ثروت؛ tc مالیات بر کالاها و خدمات؛ tm مالیات بر واردات؛ D متغیر مجازی تحریم‌های اقتصادی که از سال ۱۳۵۹ در الگو وارد می‌شود؛ α_0 مصرف ثابت یا مستقل؛ P، K و r_i به‌ترتیب تعداد وقفه‌های متغیر وابسته، تعداد متغیرهای توضیحی و تعداد وقفه‌های متغیرهای توضیحی؛ α_i ضرایب با وقفهٔ متغیر وابسته؛ c_{t-i} متغیر وابسته با وقفه؛ β_{ij} ضرایب متغیرهای توضیحی و ضرایب وقفه‌های متغیرهای توضیحی؛ $x_{i,t-j}$ متغیرهای توضیحی و وقفه‌های متغیرهای توضیحی؛ e_t جملهٔ اخلال مدل.

۵. یافته‌های پژوهش

۵-۱. تحلیل نتایج در کوتاه‌مدت

برآورد نشان می‌دهد که تمامی متغیرها در کوتاه‌مدت تأثیر معناداری بر متغیر وابسته (تابع مصرف) دارند. مخارج مصرفی از وقفهٔ اول خود تأثیر مثبت و معنادار دارد و نشان می‌دهد که مصرف تابع مصرف دورهٔ قبل از خود است؛ به‌طوری که هر واحد مصرف در وقفهٔ اول ۰٫۶۷ بر متغیر وابسته تأثیر مثبت می‌گذارد و به‌نوعی تأیید فرضیهٔ چرخهٔ زندگی را نشان می‌دهد. وقفه‌های دوم و سوم متغیر وابسته تأثیر منفی و معنادار بر متغیر وابسته دارد. همچنین GDP و i تأثیر مثبت و معناداری بر تابع مصرف دارند. هر یک واحد تغییر در GDP، ۰٫۱۶ و هر واحد تغییر در i در وقفهٔ اول ۰٫۳۳ و در وقفهٔ سوم ۰٫۶۵ واحد تابع مصرف را بهبود می‌بخشد. با توجه به آنکه تولید ناخالص داخلی مجموع درآمد به‌دست‌آمده از فعالیت‌های اقتصادی و کسب‌وکارها توسط عوامل اقتصادی در طی یک سال است، تأثیر مثبت آن بر مصرف بیانگر توزیع این درآمد در سطح جامعه و بهبود درآمد افراد و خانوارهاست. همچنین افزایش GDP افزایش درآمد سرانه را در پی خواهد داشت و تأثیر مثبت آن بر مخارج مصرفی بهبود در سطح مصرف خواهد بود. بر اساس نظریهٔ کینز، افزایش سطح مصرف موجب افزایش سطح تقاضا و برقراری تعادل اقتصادی در شرایط عدم تعادل خواهد شد. همچنین تشکیل سرمایهٔ ثابت ناخالص به‌نوعی سرمایه‌گذاری در تولید کالاها و خدمات و رونق کسب‌وکارهاست. بنابراین، تأثیر این متغیر هم به‌دلیل انجام مخارج سرمایه‌گذاری و هم افزایش اشتغال به ایجاد درآمد برای خانوارها کمک می‌کند و سطح مصرف را بهبود خواهد بخشید.

نتایج به‌دست‌آمده از اثر اجزای مالیات نشان می‌دهد افزایش مالیات بر کالاها و خدمات مصرفی (tc) و مالیات بر واردات (tm) به‌ترتیب ۱٫۳۸− و ۲٫۹− تأثیر آنی و منفی بر مصرف دارند. علاوه بر آن، وقفهٔ سوم مالیات بر واردات نیز تأثیر منفی بر تابع مصرف دارد. مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی در وقفهٔ سوم اثر منفی ۷٫۷− واحد بر مصرف دارد. لذا بر اساس نظریهٔ بنیادی کینز، کاهش مصرف به‌عنوان مهم‌ترین جزء تولید ناخالص داخلی باعث کمبود تقاضا و عدم تعادل اقتصادی ناشی از آن خواهد شد. در این وضعیت که اقتصاد با کمبود تقاضا مواجه است بنگاه‌های تولیدی با مازاد تولید مواجه می‌شوند و در شرایط کمبود تقاضا، سرمایه‌گذاری برای تولید کالا و خدمات

کاهش می‌یابد. کاهش سرمایه‌گذاری توسط بنگاه‌ها و تداوم آن رکود اقتصادی را به‌دنبال خواهد داشت و اثر آن برای مخارج مصرفی و درآمدهای مالیاتی کاهشی است. در این حالت منابع مالی پیش‌بینی‌شدهٔ دولت نیز تحقق نخواهد یافت. این فرایند رابطهٔ غیرمستقیم علت و معلولی بین کاهش سطح مصرف و مالیات‌های ذکرشده را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج مندرج در جدول ۳، به‌ازای هر واحد مالیات بر اشخاص حقوقی، مخارج مصرفی با تأثیر آنی مثبت ۱٫۸ واحد و در وقفهٔ دوم با ۲٫۲ واحد افزایش می‌یابد. همچنین به‌ازای هر واحد مالیات بر ثروت مخارج مصرفی افزایش قابل توجهی خواهد داشت؛ هرچند تأثیر وقفهٔ اول آن بر ثروت منفی است و در بلندمدت به تعادل مثبت می‌رسد. بنابراین اثر مثبت این دو نوع مالیات در الگو، ضمن تأمین منابع مالی دولت با افزایش مصرف، تقاضا را افزایش می‌دهد و اقتصاد وارد فاز رونق می‌شود.

جدول ۳. نتایج الگو در کوتاه‌مدت

Method: ARDL
Model selection method: Akaike info criterion (AIC)
Selected model: ARDL (3,0,3,3,3,3,2,3)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C01(-1)	0.679611	0.174275	3.899653	0.0011
C01(-2)	-0.556982	0.216804	-2.569055	0.0193
C01(-3)	-0.388255	0.160816	-2.414273	0.0266
GDP	0.160074	0.045938	3.484585	0.0026
I	0.078123	0.124817	0.625902	0.5392
I(-1)	0.334084	0.143001	2.336233	0.0312
I(-2)	0.222186	0.152360	1.458298	0.1620
I(-3)	0.646154	0.154897	4.171498	0.0006
TC	-1.380768	0.632924	-2.181569	0.0426
TC(-1)	1.450323	0.800761	1.811180	0.0868
TC(-2) -	0.003544	0.885011	0.004005	0.9968
TC(-3)	1.112656	0.780842	1.424944	0.1713
TI	0.895822 4	3.689640	-0.242794	0.8109
TI(-1)	7.764367	4.266561	1.819819	0.0855
TI(-2)	2.504016	4.222591	0.593005	0.5606
TI(-3)	-7.750849	3.529580	-2.195969	0.0414
TM	-2.942552	0.888109	-3.313278	0.0039
TM(-1)	-0.895064	1.023503	-0.874510	0.3934
TM(-2)	-1.663066	1.185373	-1.402990	0.1776
TM(-3)	-3.828398	0.979001	-3.910516	0.0010
TPL	1.781405	0.668655	2.664163	0.0158
TPL(-1)	-0.541072	0.708837	-0.763324	0.4552
TPL(-2)	2.166592	0.616866	3.512255	0.0025
TW	24.28137	6.264423	3876074	0.0011
TW(-1)	-42.64050	15.78663	-2.701052	0.0146
TW(-2)	34.68522	15.10589	2.296139	0.0339
TW(-3)	45.45622	13.35159	3.404555	0.0032
D2	386602.1	61494.64	6.286761	0.0000
stat Durbin-Watson	2.061580	R-squared	0.998528	

(منبع: یافته‌های پژوهش)

۵-۲. نتایج آزمون کرانه‌ها

جدول ۴ نتایج آزمون کرانه‌ها را نشان می‌دهد که حاکی از وجود رابطهٔ بلندمدت بین متغیرهاست. نتایج آزمون وجود رابطهٔ بلندمدت بین متغیرها با احتمال ۹۹ درصد (در سطح ۰/۰۱ خطا) پذیرفته می‌شود. F محاسباتی بزرگ‌تر از حد بالای تمام فاصلهٔ اطمینان‌ها است؛ یعنی فرضیهٔ صفر که تمام ضرایب بلندمدت برابر صفر است، با ۹۹ درصد اطمینان رد می‌شود. لذا با توجه به این آزمون، نتایج بلند کاملاً پذیرفته می‌شود.

جدول ٤. نتایج آزمون کرانه‌ها

سطح خطای آزمون	I(0)	I(1)	مقدار آمارهٔ F محاسباتی
۱۰ درصد	۱,۹۲	۲,۸۹	۹,۸۶۶۷۰۰
۵ درصد	۲,۱۷	۳,۲۱	۹,۸۶۶۷۰۰
۲,۵ درصد	۲,۴۳	۳,۵۱	۹,۸۶۶۷۰۰
۱ درصد	۲,۷۳	۳,۹	۹,۸۶۶۷۰۰

(منبع: یافته‌های پژوهش)

۵-۳. تحلیل نتایج بلندمدت

بر مبنای نظریهٔ اقتصادی اثرات شوک‌ها و تغییراتی که در متغیرهای اقتصادی اتفاق می‌افتد، مدت‌زمانی طول می‌کشد تا عوامل اقتصادی به آن‌ها واکنش نشان دهند و تصمیم‌گیری کنند. نتایج الگو در جدول ۵ واکنش عاملان اقتصادی بر اساس تصمیمات عقلایی این عوامل در بلندمدت را نشان می‌دهد. به‌استثنای مالیات بر مصرف کالا و خدمات (معنادار نیست) مابقی متغیرهای توضیحی در بلندمدت تأثیر معناداری بر مصرف و مخارج مصرفی دارند؛ به‌طوری که هر واحد تغییر در GDP، ۶,۱۲ درصد مخارج مصرفی و مصرف را بهبود می‌بخشد. همچنین هر واحد تشکیل سرمایهٔ ثابت ناخالص تأثیری معادل آن در بهبود مصرف دارد. مالیات بر درآمد و واردات تأثیر منفی معنادار و قابل توجهی بر مصرف دارند و باعث کاهش در مخارج مصرفی می‌شوند. مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی ۲,۷ واحد اثر مثبت بر مخارج مصرفی دارد. در واقع مالیات بر اشخاص حقوقی که شرکت‌ها و مؤسسات تولیدی، خدماتی، تجاری و... را تشکیل می‌دهند، مخارج مصرفی را که به خانوارها تعلق دارد تحت تأثیر منفی خود قرار نمی‌دهد. مالیات بر ثروت نیز در بلندمدت اثر منفی نخواهد داشت.

به‌استثنای مالیات بر کالا و خدمات، اثر اجزای مالیات که در کوتاه‌مدت و در بعضی وقفه‌ها معنادارند، در بلندمدت به تعادل می‌رسند. به عبارتی، عوامل اقتصادی تأثیر این متغیرها را به‌تدریج با واقعیت‌های موجود خود تطبیق داده و می‌پذیرند. لذا اثرات منفی یا مثبت متغیرهای توضیحی در بلندمدت بر متغیر وابستهٔ واکنش نهایی و تصمیمات عقلایی عوامل اقتصادی به متغیرهای توضیحی و تغییرات آن‌هاست. بنابراین، در بلندمدت زمانی که اثر یک متغیر بر مخارج مصرفی منفی است، این تصمیم عقلایی مصرف‌کننده به متغیر است و به کاهش در مصرف منجر شده است و همچنان که گفته شد، بر اساس نظریهٔ کینز، کمبود تقاضا به وجود خواهد آمد. این کاهش که متغیر وابسته در وقفه‌های دوم و سوم خود آن را نشان می‌دهد و به‌تدریج از طرف مصرف به کاهش

تقاضای کل می‌انجامد، اثر خود را در بلندمدت بر بنگاه‌های اقتصادی خواهد گذاشت و مازاد تولید ایجاد خواهد کرد و در اقتصاد بازار تعادل عرضه و تقاضا به‌هم خواهد خورد. در چنین وضعیتی مالیات‌هایی که اثر منفی بر مخارج مصرفی دارند تا حد یک آستانهٔ تأثیرگذار (اثر منفی به صفر کاهش یابد) باید کاهش یابند و مالیات‌هایی که تأثیر مثبت دارند بر پایهٔ همین استدلال افزایش یابند. به تعبیر پیکتی، با افزایش ثروت مالیات بر ثروت افزایش یابد که باعث توزیع عادلانه‌تر درآمد و بهبود مصرف خواهد شد.

جدول ۵. نتایج اثرات بلندمدت الگو

Levels Equation
Case 2: Restricted Constant and No Trend

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
GDP	0.126478	0.036584	3.457186	0.0028
I	1.011790	0.161173	6.277673	0.0000
TC	0.936894	0.605214	1.548038	0.1390
TI	-10.98826	3.118839	-3.523190	0.0024
TM	--7.371125	1.412546	--5.218327	0.0001
TPL	2.691891	0.913349	2.947276	0.0086
TW	48.81565	15.45042	3.159504	0.0054

(منبع: یافته‌های پژوهش)

۵-٤. الگوی تصحیح خطا[1] (ECM)

وجود هم‌انباشتگی بین مجموعه‌ای از متغیرهای اقتصادی مبنای آماری استفاده از الگوهای تصحیح خطا را فراهم می‌کند؛ عمده‌ترین دلیل شدت الگوی تصحیح خطا آن است که نوسان کوتاه‌مدت متغیرها را به مقادیر تعادلی بلندمدت آن‌ها ارتباط می‌دهد. در این الگو، جملات پسماند حاصل از همگرایی به‌عنوان یک متغیر مورد استفاده قرار می‌گیرد و ضریب آن به‌عنوان ضریب تعدیل کوتاه‌مدت تلقی می‌شود (تشکینی، ۱۳۹۳).

بعد از آزمون کرانه‌ها و استخراج F محاسباتی مبنی بر وجود رابطهٔ بلندمدت بین متغیرها، الگوی تصحیح خطا (ECM) برآورد شده که نتایج آن در جدول ۶ مشاهده می‌شود. الگوی تصحیح خطا نشان می‌دهد که در هر دوره چند درصد از خطای عدم تعادل تعدیل شده و به‌سمت تعادل بلندمدت می‌رود. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده در جدول، حرکت به‌سوی تعادل به‌صورت زیگزاکی انجام می‌شود و منتج از اقدام فراواکنش عوامل اقتصادی به خطای عدم تعادل است. بنابراین، اگر حرکت به‌سوی تعادل را برای تصحیح خطای عدم تعادل از ۱۰۰ دنبال کنیم، پس از گذشت یک دوره، خطای عدم تعادل از ۱۰۰+ به ۲۶− تغییر می‌یابد و مجدداً در زمان ۲ از ۲۶− به ۰,۰۶۷۵ می‌رسد. این روند به‌صورت زیگزاکی ادامه می‌یابد و خطاها تصحیح می‌شوند تا در نهایت تعادل بلندمدت حاصل شود.

1. Errors Correction Model

جدول ٦. نتایج الگوی تصحیح خطا

ECM Regression
Case 2: Restricted Constant and No Trend

CointEq(-1)*	**-1.265625**	**0.111750**	**-11.32551**	**0.0000**
GDP**	0.160074	0.045938	3.484585	0.0026
I(-1)	1.280547	0.269053	4.759461	0.0002
TC(-1)	1.185756	0.821048	1.444198	0.1659
TI(-1)	-13.90702	4.417141	-3.148422	-13.90702
TM(-1)	-9.329081	2.329772	-4.004290	0.0008
TPL(-1)	3.406925	1.356779	2.511039	0.0218
TW(-1)	61.78231	20.46325	3.019184	0.0074
C	4699.924	139118.7	0.033784	0.9734
D(C01(-1))	0.945236	0.204891	4.613366	0.0002
D(C01(-2))	0.388255	0.160816	2.414273	0.0266
D(I)	0.078123	0.124817	0.625902	0.5392
D(I(-1))	-0.868340	0.244537	3.550956	0.0023
D(I(-2))	0.646154	0.154897	0.0006	0.0006
D(TC)	1.380768	0.632924	2.181569	D0.0426
D(TC(-1))	1.116201	0.753843	1.480680	0.1560
D(TC(-2))	1.112656) -	0.780842	1.424944	0.1713
D(TI)	-0.895822	2.603512	-0.344082	0.7336
D(TI(-1)	5.246833	2.060821	2.545992	0.0172
D(TI(-2))	7.750849	2.314380	3.348995	0.0025
D(TM)	-2.942552	0.621309	-4.736050	0.0001
D(TM(-1))	5.491465	0.765011	7.178284	0.0000
D(TM(-2))	3.828398	0.639058	5.990687	0.0000
D(TPL)	1.781405	0.357209	4.987007	0.0000
D(TPL(-1))	2.166592	0.357620	6.058366	0.0000
D(TW)	24.28137	4.096725	5.927020	0.0000
D(TW(-1))	80.14144	9.220533	8.691628	0.0000
D(TW(-2))	45.45622	8.344416	5.447502	0.0000
D2	386602.1	33151.53	11.66167	0.0000
Durbin-Watson stat	2.061580	R-squared	0.907040	

(منبع: یافته‌های پژوهش)

۵-۵. آزمون نقض فروض کلاسیک

در جدول ۷ نتایج آزمون نبود خودهمبستگی (LM)، ناهمسانی واریانس (HT) و نرمالیتی بودن (آمارهٔ جارک-برا) مشاهده می‌شود که بر اساس آن، احتمال آمارهٔ محاسباتی هر سه آزمون بزرگ‌تر از ۵٪ است (prob>5%)؛ لذا الگو فاقد خودهمبستگی و ناهمسانی واریانس است. بر اساس آمارهٔ جارک-برا که احتمال آن بزرگ‌تر از ۵٪ است نرمال بودن برآورد مدل پذیرفته می‌شود.

جدول ۷. نتایج آزمون عدم خودهمبستگی، ناهمسانی واریانس و نرمالیتی بودن

آزمون	معیار	آماره	احتمال
LM	F-statistic	0.492687	0.6927
LM	Obs*R-squared	4.215842	0.2391
HT	F-tatistic	0.591552	0.8967
HT	Obs*R-square	22.52328	0.7565
Jarque-Bera		2.095707	0.35069

(منبع: یافته‌های پژوهش)

۵-٦. آزمون ثبات ساختاری (شکست ساختاری)

اگر شکست ساختاری در روند قطعی وجود داشته باشد، آن‌گاه آزمون‌های ریشهٔ واحد نتایج گمراه‌کننده‌ای ارائه کرده و وجود ریشهٔ واحد را تأیید خواهند کرد (در حالی که اصلاً چنین ریشه‌ای وجود ندارد). در نتیجه، در شرایط وجود تغییر ساختاری استفاده از آزمون دیکی–فولر جواب درستی نمی‌دهد (محمدی، ۱۳۹۳).

آزمون ثبات ساختاری برای استحکام نتایج تخمین‌زده‌شدهٔ الگوی ARDL است. به‌منظور ثبات ساختاری پارامترهای تخمین‌زده‌شده در بلندمدت، آزمون cusum به کار می‌رود. این آزمون بر اساس جمع تجمعی (Cumulative Sum) جملات پسماند انجام می‌شود. در نمودار این آزمون جمع تجمعی جملات پسماند در زمان نشان داده می‌شود. اگر جمع تجمعی جملات پسماند از منطقهٔ بین دو خط بحرانی خارج شود نشانگر عدم ثبات ساختاری معادله است (شیرین‌بخش و صلوی‌تبار، ۱۳۹۵).

به همین منظور، به بررسی این نکته پرداخته می‌شود که آیا شکست ساختاری اتفاق افتاده است یا آزمون از ثبات برخوردار است. آزمون ثبات ساختاری نیز به‌صورت گرافیکی به‌وسیلهٔ نرم‌افزار به دست می‌آید. چنانچه نتیجهٔ این آزمون ـ که نمودار تراکمی پسماندهای بازگشتی را نشان می‌دهد ـ خارج از ناحیهٔ میان دو خط بحرانی قرار گیرد، رابطهٔ بلندمدت ناپایدار خواهد بود؛ در غیر این صورت، پایداری ضرایب برآوردشده پذیرفته می‌شود.

نمودار ذیل آزمون cusum را برای ثبات ساختاری الگو نشان می‌دهد. بر این اساس، مشاهده می‌شود که نمودار در ناحیهٔ بحرانی میان دو خط بحرانی در سطح خطای ۵٪ قرار گرفته است و پایداری الگو را در بلندمدت تأیید می‌کند.

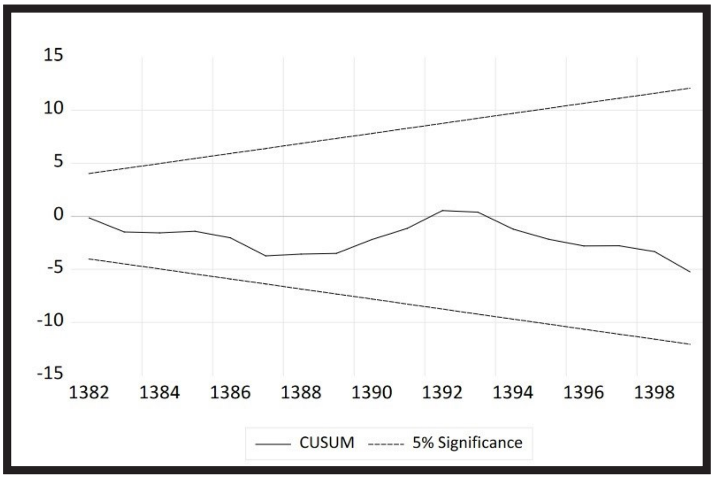

نمودار ۱. آزمون cusum برای ثبات ساختاری

٦. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

ساختار مالیات‌ها در ایران ترکیبی از انواع مالیات‌هاست. هدف این پژوهش بررسی تأثیر هریک از اجزای مالیات بر مخارج مصرفی در دورهٔ زمانی پنجاه سال گذشته در اقتصاد ایران است. علاوه بر این، دو متغیر مهم اقتصاد کلان شامل تولید ناخالص داخلی و تشکیل سرمایهٔ ثابت ناخالص که در چرخه و فعالیت‌های اقتصادی بر مخارج مصرفی تأثیرگذارند به الگو اضافه شده است.

نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که در کوتاه‌مدت، مالیات بر کالاها و خدمات به‌طور مستقیم با واکنش آنی منفی در مخارج مصرفی همراه است؛ اما در بلندمدت معنادار نیست و نمی‌توان به رابطهٔ بلندمدت آن دست یافت. به‌علاوه، مالیات بر درآمد و مالیات بر واردات اثر منفی معنادار در کوتاه‌مدت و بلندمدت بر مخارج مصرفی دارند. بدین شکل در کوتاه‌مدت مالیات بر درآمد در وقفهٔ سوم و مالیات بر واردات با واکنش آنی و در وقفهٔ سوم اثر منفی بر مخارج مصرفی دارند. در این وضعیت مصرف‌کننده مخارج مصرفی خود را به‌دلیل افزایش قیمت کالاها و خدمات و افزایش قیمت کالاهای وارداتی (به‌دلیل افزایش حقوق و عوارض گمرکی) و کاهش درآمد (به‌دلیل مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی) کاهش می‌دهد. در نتیجه با کاهش مخارج مصرفی، درآمد مالیاتی دولت کاهش می‌یابد و ثبات بودجهٔ دولت را مختل می‌کند.

بر اساس همین نتایج، مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی و مالیات بر ثروت اثر قابل توجهی در کوتاه‌مدت و بلندمدت بر مخارج مصرفی دارد. این شرایط ضمن بهبود مخارج مصرفی، ثبات در درآمد و بودجهٔ دولت را نیز به‌دنبال خواهد داشت. همچنین دو متغیر تولید ناخالص داخلی و تشکیل سرمایهٔ ثابت ناخالص، علاوه بر تأثیر مثبت بر مخارج مصرفی در هر دو دورهٔ زمانی، اثر مثبت مضاعفی را در اقتصاد ایجاد خواهند کرد. اثر مثبت تولید ناخالص داخلی بر مخارج مصرفی باعث افزایش مصرف خواهد شد که مهم‌ترین جزء GDP است. این روند مجدداً بر تولید ملی اثر خواهد گذاشت و رابطه‌ای متقابل و مثبت بین آن‌ها ایجاد خواهد کرد. با افزایش در مخارج مصرفی، درآمد مالیاتی دولت بر پایهٔ مصرف افزایش خواهد یافت.. همچنین تشکیل سرمایهٔ ثابت

ناخالص، علاوه بر اثر مثبت و متقابل بر مصرف در هر دو دورهٔ زمانی، باعث افزایش درآمد اشخاص حقوقی و به‌تبع آن بهبود سهم منابع مالیاتی دولت بر این پایهٔ مالیاتی خواهد شد.

یافته‌های این پژوهش نتیجهٔ متفاوتی دربارهٔ فرضیهٔ این پژوهش نشان می‌دهد؛ فرضیه‌ای که بر اساس آن، ساختار مالیات تأثیر مثبت و معنادار بر مخارج مصرفی دارد. سه جزء مالیات بر کالا و خدمات، مالیات بر درآمد و مالیات بر واردات تأثیر منفی بر مخارج مصرفی دارند و بنابراین، فرضیهٔ تأثیر مثبت از این سه جزء مالیاتی رد می‌شود. اما تأثیر مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی و مالیات بر پایهٔ ثروت بر مخارج مصرفی مثبت است؛ لذا صحت فرضیهٔ این پژوهش در این دو جزء مالیاتی تأیید و پذیرفته می‌شود.

بر اساس نتایج، پیشنهادهای سیاستی ذیل ارائه می‌شود:

۱. مالیات بر کالا و خدمات که در کوتاه‌مدت اثر آنی منفی بر مخارج مصرفی دارند و مالیات بر واردات (حقوق و عوارض گمرکی) و درآمد اشخاص حقیقی که در هر دو دورهٔ زمانی اثر منفی بر متغیر وابسته دارند کاهش یابند. میزان این کاهش بر اساس مطالعه‌ای که آستانهٔ آن را مشخص می‌کند شکل گیرد.
۲. مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی تا نقطهٔ تعادل با سطح مصرف و عدم واکنش منفی فعالان اقتصادی افزایش یابد. به عبارت دیگر، افزایش مالیات در این قسمت باید تا نقطه‌ای که کسب‌وکارها و فعالیت بنگاه‌های اقتصادی را مختل نکند افزایش یابد.
۳. مالیات بر ثروت تا نقطهٔ تعادل با مخارج مصرفی و عدم فرار سرمایه افزایش یابد.
۴. تشکیل سرمایهٔ ثابت ناخالص و افزایش آن به‌معنای افزایش سرمایه‌گذاری و رونق فعالیت‌های اقتصادی و کسب‌وکار بخش غیردولتی است؛ لذا دولت باید بستر لازم را برای توسعهٔ فعالیت این بخش فراهم کند.

سپاس‌گزاری

در پایان نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از داوران محترم مقاله که در اصلاح و بهبود متن و همچنین روش پژوهش کمک بسیاری نموده‌اند، تشکر و قدردانی نماید.

تضاد منافع

نویسندگان ضمن رعایت اخلاق نشر در ارجاع‌دهی، اعلام می‌دارند هیچ تضاد منافعی در این پژوهش وجود ندارد.

منابع

اشرفی‌پور، محمدعلی. (۱۳۹۲). «آثار سیاست‌های مالی بر مصرف بخش خصوصی در ایران»؛ مجلهٔ اقتصادی، ۱۳(۷–۸)، ۵۱–۷۲. https://ejip.ir/article-1-637-fa.html

اکبرزاده؛ معین؛ صادقی شاهدانی، مهدی؛ مداح، مجید. (۱۳۹۸). «بررسی تأثیر مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی (شرکت‌ها) بر سطح هزینهٔ خانوارهای شهری و روستایی با استفاده از تحلیل داده–ستانده»؛ *فصلنامهٔ پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی*، ۲۷(۸۹)، ۲۹–۵۹. https://qjerp.ir/article-1-2265-fa.html

انصاری‌نسب، مسلم؛ تراب، فاطمه. (۱۳۹۴). «بررسی آثار کوتاه‌مدت و بلندمدت مالیات بر مصرف و مالیات بر درآمد بر مصرف بخش خصوصی در اقتصاد ایران»؛ *فصلنامهٔ سیاست‌های مالی و اقتصادی*، ۳(۱۲)، ۵۷–۷۸. http://qjfep.ir/article-1-270-fa.html

ایزدخواستی، حجت. (۱۳۹۶). «تحلیل اثرات اصلاح سیاست مالیاتی بر متغیرهای کلان اقتصادی در ایران: رویکرد خرید پیشاپیش نقد CIA»؛ *تحقیقات مدل‌سازی اقتصادی*، ۸(۲۸)، ۱۹۱–۲۲۶. http://dx.doi.org/10.29252/jemr.7.28.191

ایزدخواستی، حجت؛ دلالی اصفهانی، رحیم؛ صمدی، سعید. (۱۳۹۴). «اثرات رفاهی جایگزینی مالیات بر مصرف به مالیات تورمی با اثرات جانبی و فراغت در اقتصاد ایران»؛ *مطالعات اقتصادی ایرانیان*، ۴(۲)، ۱–۱۵. https://doi.org/10.22099/ijes.2015.4119

برانسون، ویلیام اچ. (۱۳۹۲). *تئوری و سیاست‌های اقتصاد کلان*. ترجمهٔ عباس شاکری، تهران: نشر نی.

تشکینی، احمد. (۱۳۹۳). *اقتصادسنجی کاربردی به کمک مایکروفیت*، تهران: نشر نور.

حسن‌زادهٔ جزدانی، علیرضا. (۱۳۹۹). «بررسی واکنش متغیرهای کلان اقتصادی نسبت به مالیات در اقتصاد ایران در چارچوب مدل تعادل عمومی پویای تصادفی»؛ *مجلهٔ توسعه و سرمایه*، ۵(۲)، ۸۵–۱۰۴. https://jdc.uk.ac.ir/article_2702.html

دادگر، یداله. (۱۳۹۷). *اقتصاد بخش عمومی*. قم: دانشگاه مفید.

راغفر، حسین؛ موسوی، میرحسین ، افروزکلاردهی، الهه ، فولادی، معصومه (۱۳۹۵). بررسی اثرات سیاست‌های مالیاتی بر رفاه مصرف‌کننده در قالب الگوی تعادل عمومی نسل‌های همپوش (OLG. دانشکده اقتصاد، دانشگاه تهران، *پژوهشنامهٔ مالیات*، ۲۴(۳۱)، ۳۱–۵۸. https://taxjournal.ir/article-1-980-fa.html

سالم، علی‌اصغر، غلامی، الهام (۱۴۰۱). برآورد نرخ بهینه مالیات بر کالاهای مصرفی آسیب‌رسان به سلامت در ایران. *فصل‌نامهٔ پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی*، ۳۰(۱۰۱)، ۸۵–۱۱۹. http://dx.doi.org/10.52547/qjerp.30.101.85

سپهردوست، حمید؛ محتشمی، سارا؛ تارتار، محسن. (۱۳۹۹). «تأثیر مالیات بر معادلات ساختاری بخش تقاضای اقتصاد کلان ایران با استفاده از رویکرد بیزین»؛ *سیاست‌گذاری اقتصادی*، ۱۲(۲۴)، ۴۱–۷۲. https://doi.org/10.22034/epj.2021.13230.2047

شیرین‌بخش ماسوله، شمس‌اله؛ صلوی‌تبار، شیرین. (۱۳۹۵). *پژوهش‌های اقتصادسنجی*. تهران: نور علم.

صارم مهدی؛ مرزبان، حسین. (۱۳۹۴). «بررسی هزینه‌های رفاهی مالیات حق‌الضرب و مالیات بر مصرف». *پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی*، ۲۳(۷۴)، ۱۷۱–۱۹۲. https://qjerp.ir/article-1-970-fa.html

فخرحسینی، سید فخرالدین؛ کاویانی، میثم. (۱۴۰۲). «تأثیر نرخ‌های مالیاتی در برخی متغیرهای اقتصادی در چارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی»؛ سیاست‌های راهبردی و کلان، ۱۱(۴۲)، ۲۷۲-۳۰۱. https://doi.org/10.30507/jmsp.2022.340296.2417

فراهتی، محبوبه؛ ابونوری، اسمعیل. (۱۳۹۷). «اثر نامتقارن مالیات بر توزیع درآمد در ایران»؛ *پژوهش‌نامهٔ مالیات*، ۲۶(۳۹)، ۱۳۹-۱۶۲. https://taxjournal.ir/article-1-1535-fa.html

محمدی، حسین؛ عیدی‌زاده، شهرام. (۱۳۹۳). اقتصادسنجی سری‌های زمانی با EViews (تئوری و کاربرد). تهران: علم.

مکیان، سید نظام‌الدین؛ توکلیان، حسین؛ نجفی فراشاه، سید محمدصالح. (۱۳۹۸). «بررسی اثر شوک مالیات‌های مستقیم بر تولید ناخالص داخلی و تورم»؛ *اقتصاد مالی*، ۱۳(۴۹)، ۱-۴۶. https://journals.iau.ir/article_674083.html

موسوی، بقیت‌اله؛ فرازمند، حسن؛ آرمن، سید عزیز؛ منصوری، سید امین. (۱۴۰۱). «اصلاح نظام مالیاتی و پویایی‌های متغیرهای کلان اقتصاد ایران: رویکرد تعادل عمومی تصادفی پویا (DSGE)»؛ پژوهش‌نامهٔ مالیات، ۳۰(۵۴)، ۷-۲۸. http://dx.doi.org/10.52547/taxjournal.30.54.7

مولایی، محمد؛ علی، عُدَی. (۱۳۹۵). «بررسی تأثیر شوک‌های موقت و دائمی درآمد بر مصرف خانوار در ایران با استفاده از روش بلانچارد-کوا»؛ *نظریه‌های کاربردی اقتصاد*، ۳(۳)، ۹۳-۱۱۴. https://ecoj.tabrizu.ac.ir/article_5437.html

ناذر، گایانه؛ طیب‌نیا، علی؛ یوسفی، کوثر. (۱۴۰۱). «آثار تولیدی مالیات بر مصرف و مالیات بر درآمد سرمایه»؛ *پژوهش‌نامهٔ مالیات*، ۳۰(۵۵)، ۱۵۲-۱۹۱. https://taxjournal.ir/article-1-2200-fa.html

نوفرستی، محمد. (۱۴۰۰). *اقتصادسنجی کاربردی داده‌های سری زمانی*، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.

References

Akbarzadeh, M.; Sadeghi shahdani, M. & Madah, M. (2019). “Investigating the impact of taxes on the income of legal entities (companies) on the cost of urban and rural households using input-output analysis”. *Quarterly Journal of Economic Research and Policies*, 27(89), 29-59. [In Persian]. https://qjerp.ir/article-1-2265-en.html

Alp, E. & Seven, Ü. (2019). “The dynamics of household final consumption: The role of wealth channel”. *Central Bank Review*, 19, 21-32. https://doi.org/10.1016/j.cbrev.2019.03.002

Alves, J. & Afonso, A. (2019). “Tax structure for consumption and income inequality: an empirical assessment”. *Journal of the Spanish Economic Association*, 10(3), 337-364. http://link.springer.com/10.1007/s13209-019-00202-3

Ansari nasab, M. & Torab, F. (2015). “Study the effects of consumption tax and income tax in long-time and short-time on the private sector consumption in Iran economy”.

Journal of Fiscal and Economic Policies, 3(12), 57-78. [In Persian]. http://qjfep.ir/article-1-270-fa.html

Aronsson, T. & Johansson-Stenman, O. (2021). "A note on optimal taxation, status consumption, and unemployment". *Journal of Public Economics*, 200, 104458. https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2021.104458

Ashrafipour, M. A. (2013). "The effects of fiscal policies on private consumption in Iran". *Economic Journal*, 13(7-8), 51-72. [In Persian]. http://ejip.ir/article-1-637-fa.html

Blumkin, T.; Ruffle, B. J. & Ganun, Y. (2012). "Are income and consumption taxes ever really equivalent? Evidence from a real-effort experiment with real goods". *European Economic Review*, 56(6), 1200-1219. https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2012.06.001

Bossie, A. (2020). "The asymmetric response of the economy to tax changes before and after 1980". *The North American Journal of Economics and Finance*, 51, 101075. https://doi.org/10.1016/j.najef.2019.101075

Branson, W. H. (2021). *Macroeconomic theory and policy*. translated by Shokri, A., Tehran: Ney Pub. [In Persian].

Carbonnier, C. (2014). "The incidence of non-linear price-dependent consumption taxes". *Journal of Public Economic*, 118, 111-119. https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2014.07.001

Conesa, J. C.; Li, B. & Li, Q. (2020). "Welfare implications of switching to consumption taxation". *Journal of Economic Dynamics and Control*, Elsevier, 120, 103991. https://doi.org/10.1016/j.jedc.2020.103991

Dadgar, Y. (2018). *Public Sector Economics*. Qom: Mofid University Press. [In Persian].

Dhami, S. & al-Nowaihi, A. (2007). "Why do people pay Taxes? Prospect theory verus expected utility theory". *Journal of Economic Behavior & Organization*, 64(1), 171-192. https://doi.org/10.1016/j.jebo.2006.08.006

Erosa, A. & Gervais, M. (2002). "Optimal taxation in life-cycle economies". *Journal of Economic Theory*, 105(2), 338-369. https://doi.org/10.1006/jeth.2001.2877

Fakhrhosseini, S. F. & Kaviani, M. (2023). "Tax rate effect on economic variables selected in general policies of resistance economy framework". *Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies*, 11(42), 272-301. [In Persian]. https://doi.org/10.30507/jmsp.2022.340296.2417

Farahti, M. & Abonouri, I. (2018). "The asymetric effect of tax on income distribution in Iran". *Journal of Tax Research*, 26(39), 139-162. [In Persian]. http://taxjournal.ir/article-1-1535-en.html

Hasanzadeh jezdani, A. R. (2021). "Investigating the repercussion of macroeconomic variables to taxes in the Iranian economy in the framework of the dynamic equilibrium general equilibrium model". *Journal of Development and Capital*, 5(2), 85-104. [In Persian]. https://jdc.uk.ac.ir/article_2702.html?lang=en

Izadkhasti, H. (2017). "Analyzes the effects of tax policy reform on macroeconomic variables in Iran: Cash in advance approach (CIA)". *Journal of Economic Modeling Research*, 8(28), 191-226. [In Persian]. http://dx.doi.org/10.29252/jemr.7.28.191

Izadkhasti, H.; Dalali isfahani, R. & Samadi, S. (2015). "The welfare effects of switching from consumption taxation to inflation taxation in Iran's economy". *Iranian Journal of Economic Studies*, 4(2), 1-15. [In Persian]. https://doi.org/10.22099/ijes.2015.4119

Makian, S. N.; Tavakolian, H. & Najafi farashah, S. M. (2019). "Investigating the effect of direct tax shocks on gross domestic product and inflation". *Financial Economics*, 13(49), 1-46. [In Persian]. https://journals.iau.ir/article_674083.html

Mohammadi, H.; & Eidizadeh, S. (2014). *Time Series Econometrics with EViews: Theory and Application*. Tehran: Elm Pub. [In Persian].

Mousavi, B.; Farazmand, H.; Arman, S. A. & Mansouri, S. A. (2022). "Tax reform and the dynamics of macroeconomic variables in Iran". *Journal of Tax Research*, 30(54), 7-28. [In Persian]. http://dx.doi.org/10.52547/taxjournal.30.54.7

Mowlaei, M. & Ali, O. (2016). "The effect of the temporary and permanent income shock to household's consumption in Iran using blanchard-quah method". *Quarterly Journal of Applied Theories of Economics*, 3(3), 93-114. [In Persian]. https://ecoj.tabrizu.ac.ir/article_5437.html?lang=en

Nazer, G.; Taiebnia, A. & Yousefi, K. (2022). "Consumption and corporate income tax effects on production". *Journal of Tax Research*, 30(55), 152-191. [In Persian]. http://dx.doi.org/10.52547/taxjournal.30.55.6

Nguyen, T, V. & Khieu, H. (2020). "Does a global wealth tax reduce inequality? When Piketty meets Mankiw". 74(2), 119-130. https://doi.org/10.1016/j.rie.2020.02.004

Noferesti, M. (2021). *Applied econometrics of time series data*. Tehran: Shahid Beheshti University Press. [In Persian].

Rahghfar, H.; Mousavi, M. H.; Afrouz kelardehi, E. & Fooladi, M. (2016). "A Study of Tax Policy Effects on consumers' WOG Model". *Journal of Tax Research*, 24(31), 31-58. [In Persian]. https://taxjournal.ir/article-1-980-en.html

Salem, A. A. & Gholami, E. (2022). "Estimating the optimal taxation rate on consumer goods harmful to health by microstimulating in Iran". *Quarterly Journal of Economic Research and Policies*, 30(101), 85-119. [In Persian]. http://dx.doi.org/10.52547/qjerp.30.101.85

Sarem, M. & Morzban, H. (2015). "Analyzing welfare costs of seignorage tax and consumption tax". *Quarterly Journal of Economic Research and Policies*, 23(74), 171-192. [In Persian]. https://qjerp.ir/article-1-970-en.html

Sepehrdoust, H.; Mohtashami, S. & Tartar, M. (2021). “The impact of taxation on the structural equations of the macroeconomic demand sector in Iran: The Bayesian approach”. *The Journal of Economic Policy*, 12(24), 41-72. [In Persian]. https://doi.org/10.22034/epj.2021.13230.2047

Shirinbakhsh, Sh. & Salvitabar, Sh. (2016). *Econometric Research*. Tehran: Noor-e Elm Pub. [In Persian].

Tashkini, A. (2014). *Applied Econometrics Using Microfit*. Tehran: Noor Pub. [In Persian].